

UMUMINSONIY QADRIYATLARNING JAHONDAGI HAMJIHATLIKNI MUSTAHKAMLASHDAGI AHAMIYATI

Dadaboyeva Madina

Qo‘qon universiteti

BT yo‘nalishi 2-kurs talabasi

Annotatsiya: Maqolada umuminsoniy qadriyatlar, ularning ildizlari, jaxon xamjamiyati, uning qator muammolari, jaxon xamjamiyatining aloqalarini mustahkamlashda hamjihatlikni o‘rni xususida so‘z boradi.

Kalit so‘zlar: Qadriyatlar, taraqqiyot, urf odat, xamjihatlik, ijtimoiy gurux, ma‘naviy qadriyatlar, millat va elat.

Hozirgi zamon jahon sivilizatsiyasi taraqqiyot muammolari va kelajagi umuminsoniy ma‘naviy qadriyatlarning ahamiyatini nihoyat darajada oshirdi va ularni jahon sivilizatsiyasining hayotiy zaruriyatiga aylantirdi. Chunki bu muammolarni faqatgina yer yuzidagi barcha xalqlar va davlatlar birgalikda hamjihatlik bilangina hal qilishlari mumkin.

Urf-odat va an‘analari hamda dini, tarixiy o‘tmishlari, ijtimoiy-iqtisodiy va ma‘naviy manfaatlari xilma-xil, hattoki, bir-birlariga zid bo‘lgan millat va elatlarni taraqqiyotning turli bosqichida, hattoki, qarama-qarshi ijtimoiy-iqtisodiy tuzumda turgan xalqlarni bir-birlariga yaqinlashtirishda, ularni qaysi millat va elatga, sinf va ijtimoiy guruhga mansub bo‘lishlaridan qat‘i nazar bir inson farzandi ekanliklarini his etishida va bu omilning ustuvor omil ekanligini tushunib yetishida hamda shu asosda jahon hamjihatligini vujudga keltirishda umuminsoniy ma‘naviy qadriyatlarning ahamiyoti beqiyosdir.

Lekin bu o‘ta hayotiy vazifalarni amalga oshirish juda ham murakkab va qiyin bo‘lib, jahondagi barcha progressiv kuchlardan zo‘r chidam va matonatni, jonbozlik va sa‘y-harakatlarni talab qiladi. Bunga erishmoq uchun kurrimizdagi barcha xalqlar olimlarining ma‘naviy qadriyatlarning vujudga kelishi, ularning murakkab taraqqiyot yo‘liga, mazmun va shakllariga bag‘ishlagan ilmiy-tadqiqot ishlarini kuchaytirishlari hamda ularning natijalarini mehnatkash omma orasida yoyish va tushuntirish ishlarini keng qo‘lamda olib borishlari lozim. Shu bilan bir qatorda bu

ishlarni davlat siyosati darajasiga ko‘tarish zarurdir. Aks holda, bu vazifalarni amalga oshirib bo‘lmaydi.

Gap shundaki, insonlar qaysi sinf va ijtimoiy guruh, qaysi din, elat va millat vakillari bo‘lishlaridan qat’i nazar, ular tabiatning o‘ziga xos bir qismi sifatida o‘zining ijtimoiy va biologik mohiyati jihatidan bir butunni tashkil etadiki, bu hol umuminsoniy xarakterga ega bo‘lgan ma’naviy qadriyatlarining shakllanishiga olib keladi. Bunday qadriyatlar ularning ijtimoiy tabiatiga mos bo‘lib, ulardan ajralgan holda bo‘lmaydi. Bir davrlar insonlar o‘zlariga xos bo‘lgan bu umumiy hislatlarni his etmaganlar va ularning insoniyat uchun ahamiyatini tushunmaganlar ham. Ular uchun faqatgina tor doiradagi uyushmalargagina xos bo‘lgan umumiylik tushunarli bo‘lgan.

Insonlar yer yuzining turli mintaqalarida vujudga kelib, xilma-xil tabiiy sharoitda istiqomat qilganlar. Bu hol ularning o‘ziga xos urf-odat va an’analarning, turmush tarzi hamda boshqa xildagi o‘ziga xosliklarning shakllanishiga olib keladi. Insoniyatning keyingi davrdagi taraqqiyoti kishilarning turli sinf va ijtimoiy guruhlarga, tabaqa va ijtimoiy qatlamlarga, elat va millatlarga ajralishlariga olib keldi. Jahon sivilizatsiyasining hozirgi davrdagi taraqqiyot darajasi va xarakteri insonlarning o‘zini inson sifatida saqlab qolishi zaruriyati va jamiyat taraqqiyotini yanada yuksakroq bosqichga ko‘tarish borasidagi hayotiy vazifalar umuminsoniy ma’naviy qadriyatlarni beqiyos darajada oshirib boradi. Umuminsoniy ma’naviy qadriyatlar insoniyatning porloq kelajagining qiyofasidir. Hozirgi kundayoq ular turli elat va millatlarning turli ijtimoiy-iqtisodiy tizimidagi xalqlarning tinch-totuv yashashdagi ularning birgalikda va hamjihatlikda hozirgi zamon olamshumul muammo va vazifalarni hal qilishdagi muhim bir ma’naviy vositaga aylanib bormoqda.

Umuminsoniy ma’naviy qadriyatlar murakkab qismga ega bo‘lib, inson ma’naviy hayotining barcha sohalarida namoyon bo‘ladi. Umuminsoniy ma’naviy qadriyatlar - bu barcha xalqlar urf-odat va an’alaridagi, din va his-tuyg‘ulardagi, o‘zaro munosabatlar, ularning axloqiy va estetik qarashlardagi, xullas, insonlar ma’naviy hayotidagi umumiy tomonlardan iboratdir. Umuminsoniylik, ayniqsa, ilm-fan sohasida namoyon bo‘ladi. U o‘z mazmuni bilan umuminsoniy xarakterga egadir. Lekin ilm-fan ayrim xalqlarning zabardast farzandlari tomonidan rivojlantiriladi va buyuk kashfiyotlar qilinadi, bu jihatdan hamda ularning milliy tillarda ifodalanishi nuqtai nazardan olganda, ularning milliyligidan dalolat beradi.

Ammo ular milliylik doirasidan chiqib, boshqa xalqlarning ma’naviy boyligiga aylangach, ular umuminsoniy ma’naviy qadriyatlar darajasigacha ko‘tariladi hamda barcha xalqlarga bir xilda xizmat qila boshlaydi. Shu tarzda ilm-fan uzluksiz

ravishda rivojlanib, o'zining mazmunan umuminsoniyligini namoyon qilaveradi. Yer yuzidagi xalqlarning iqtisodiy va siyosiy jihatdan yaqinlashuv jarayoni davomida bu xalqlar ma'naviy hayoti turli xalqlarda milliy shaklda namoyon bo'lgan umuminsoniy ma'naviy qadriyatlar bilan boyib boraveradi. Bu hol esa, turli xalqlar o'rtasidagi qardoshlik hissiyotini kuchaytiraveradi va shu asosda jahon xalqlari o'rtasidagi do'stlik va barqarorlik mustahkamlanaveradi. Chinakam sivilizatsiyalashgan demokratik davlat hamda bozor munosabatlari, bozor vositalari faqat yuksak ma'naviyat negizida yaratilishi mumkin. Yuksak madaniyatsiz buyuk davlat qurib bo'lmaydi. Shuni e'tiborga olgan xolda xukumatimiz fan, maorif va madaniyat sohasiga jiddiy e'tibor bilan qaramoqda. Mustaqillikning dastlabki yillaridan boshlab davom etib kelayotgan qutlug' an'ana - ulug' bobolarimiz, dunyoga dong taratgan, jahon jamoatchiligi allaqachon o'z muqaddas mulki deb tan olgan ma'naviy meros sohiblarining yubileylarini mamlakat va jahon miqyosida nishonlash haqidagi farmonlar va ularning ijrosi ayni shu masala milliy ma'naviyatimiz sarchashmalariga butun xalqimiz va birinchi navbatda, yosh avlod e'tiborini jalb etish maqsadini ko'zda tutadi. Xalq ma'naviyatini, millat ma'naviyatini sun'iy ravishda qandaydir uylab topilgan aqidalarga tayanib yuzaga keltirib ham, keskin o'zgartirib ham bo'lmaydi. Chunki ma'naviyat tushunchasining mazmuni bir kunda, bir yilda, hatto bir asrda shakllanadigan narsa emas, u har bir xalqning juda uzoq tarixi qa'ridan oziq olib, teranlik kasb etib keladi.

Xulosa o'rnida aytish mumkinki, hech bir xalq dunyoda yakka yashamaydi, yolg'izlikda rivojlanmaydi ham. Elat va millatlar doimo o'zaro turlicha munosabatlarda bo'ladilar va tarix davomida bir-birlariga ta'sir o'tkazib, o'zlarini ham, o'zgalarni ham ma'naviy boyitib boradilar. Yakka bir shaxs butkul o'zga bir ma'naviy bir muhitda tarbiya topib, unga to'liq moslashishi mumkin. Shu sababli ham milliy mustaqillik poydevorini ma'naviy mustaqillik tashkil etadi. Milliy ma'naviyatimizning takomili esa o'sha millatga mansub har bir shaxsning ma'naviy kamoloti bilan bevosita bog'liq va ushbu zaminga tayanib yuksaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Юсупов Э.Ю. Маънавият камолот асоси. // «Ўзбекистоннинг миллий истиқлол мафкураси» тўплами. -Тошкент: 1993 й.
2. Спекир Г. Опыта. III СПб, 1866. 50 стр. Академические школы в русском литературоведений. – М.: 1975